

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

STATE REGULATION OF SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT OF REGIONS OF UKRAINE

Розглядається питання державного регулювання розвитку регіонів. Проаналізовано думки інших авторів щодо визначення державної регіональної політики, її механізмів та принципів. Порівняно пріоритети державної стратегії регіонального розвитку. Наведено перелік сучасних викликів для регіональної політики України. Подана схема взаємозв'язку індикаторів та стратегічних цілей. Визначено основні вимоги до складання стратегії регіонального розвитку. У підсумках зроблено висновок, що не всі заходи державного регулювання є дієвими та потребують удосконалення. Також є велика кількість наукових праць щодо заходів державного регулювання і водночас немає єдиного, чітко сформованого поняття, що собою являє державне регулювання.

Ключові слова: регіон, державне регулювання, соціально-економічний розвиток, механізм управління, регіональний розвиток, державна стратегія регіонального розвитку.

Рассматривается вопрос государственного регулирования развития регионов. Проанализированы мнения других авторов по определению государственной региональной политики, ее механизмов и принципов. Сравнены приоритеты государственной стратегии регионального развития. Приведен перечень современных вызовов для региональной политики Украины. Представлена схема взаимосвязи индикаторов и стратегических целей. Определены основные требования при составлении стратегии

регионального развития. В итогах сделан вывод, что не все меры государственного регулирования являются действенными и требуют совершенствования. Также существует большое количество научных работ о мерах государственного регулирования и одновременно не имеется единого, четко сформированного понятия, что собой представляет государственное регулирование.

Ключевые слова: регион, государственное регулирование, социально-экономическое развитие, механизм управления, региональное развитие, государственная стратегия регионального развития.

The issue of state regulation of the development of regions is considered. The opinions of other authors regarding the definition of the state regional policy, its mechanisms and principles are analyzed. Comparative priorities of the state strategy of regional development. A list of current challenges for Ukraine's regional policy is presented. The scheme of interconnection of indicators and strategic goals is presented. The basic requirements for drafting the strategy of regional development are defined. The conclusion is concluded that not all measures of state regulation are effective and need to be improved. There is also a large number of scientific works on state regulation measures, and at the same time there is no single, well-formed notion represented by state regulation.

Key words: region, state regulation, socio-economic development, management mechanism, regional development, state strategy of regional development.

УДК 332.1:336.132.11(477)

Тофанюк О.В.

к.е.н., доцент кафедри фінансів
Національний аерокосмічний університет
імені М.Є. Жуковського
«Харківський авіаційний університет»

Зінчук А.С.

аспірантка
Національний аерокосмічний університет
імені М.Є. Жуковського
«Харківський авіаційний університет»

Постановка проблеми. Протягом останніх років значно змінилася роль державного регулювання як на рівні всієї країни, так і в регіонах. Осмислення сучасного стану системи державного регулювання розвитку регіонів держави, а також його ролі в забезпеченні підвищення результативності в розвитку регіонів України дає змогу стверджувати про необхідність оновлення та вдосконалення заходів державного регулювання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Питанням державної регіональної політики присвячується значна кількість праць вітчизняних науковців. Особливої уваги заслуговують такі науковці, як О.І. Ляшевська [1], С.В. Степаненко [2], В.М. Гончаров [3], О.П. Крайник [4], О.О. Бабінова [5], І.М. Куліш [6], В.Г. Ковальчук [7], С.М. Домбровська [8], І.Л. Райнін [9], О.Б. Коротич [10].

Мета статті полягає в обґрунтуванні необхідності заходів державного регулювання регіонального розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Розмаїття регіонального розвитку, велика кількість проблем і кризових ситуацій зумовлюють

велику складність державного регулювання розвитку регіонів. Соціально-економічний розвиток та функціонування кожної території вимагає виваженої державної політики та застосування сучасних механізмів управління. На сучасному етапі державне регулювання регіонального розвитку вимагає чітких цілеспрямованих дій, які повинні здійснюватися системою спеціально розроблених заходів.

О.І. Ляшевська у монографії [1] відмічає, що залежно від особливостей та меж державного втручання в розвиток економіки регіону розрізняють два різновиди механізму державного регулювання структури економіки регіону: пасивний та активний. Методи державного регулювання структури економіки регіону поділяються на три групи: правові, адміністративні, економічні. Основними формами регуляторного впливу, за допомогою яких держава спроможна ефективно впливати на структуру економіки регіону, на думку автора, є: програмування та планування розвитку економіки регіону, бюджетно-податкове регулювання, регулювання екологічного середовища, інвестиційне регу-

лювання, регулювання основних територіальних пропорцій. На державному рівні основними економічними механізмами регулювання регіонального розвитку є: бюджетне вирівнювання, загальнодержавні субвенції та програми соціально-економічного розвитку окремого регіону чи території.

На думку С.В. Степаненко [2], моніторинг як безупинне спостереження за ресурсами та ефективністю їх використання відіграє досить важливу роль у системі регіонального управління. Усі розроблені методики регіонального управління залежно від викладеної інформації автор монографії умовно поділяє на три групи: методики, що базуються на експертних оцінках; методики, що базуються на статистичній інформації; методики, що базуються на експертно-статистичних розрахунках.

У своїй монографії В.М. Гончаров та інші автори [3] зауважують, що державна участь у соціально-економічних процесах реалізується за допомогою відповідної державної політики, державного регулювання, державного управління, які слід розмежувати. Також автор вважає, що актуальне завдання, яке стоїть сьогодні перед нашою країною, – це стійкий перехід до стадії стабільного соціально-економічного розвитку на основі масштабних інновацій та інвестицій, формування на цій базі інноваційної моделі національного господарства.

Автор монографії О.П. Крайник та інші автори [4] стверджує, що законодавча і нормативна база регулювання соціальної сфери та соціального захисту населення перебуває на стадії формування і потребує удосконалення. Якість законодавчих та нормативно-правових актів є незадовільною, оскільки є дублювання одних і тих самих питань у різних правових документах, до того ж трактування їх змісту деколи є різними, а іноді і суперечливими. Значна кількість нормативно-правових актів України прийнята без урахування законності розвитку суспільства й об'єктивних економічних законів, теоретичного обґрунтування.

О.О. Бабінова [5] вважає, що державне регулювання соціально-економічних відносин регіонального рівня має передбачати виконання таких заходів, як: довгостроковий прогноз, розроблення стратегічних концепцій, розроблення конкретних цілей розвитку регіонів на п'ять років. Механізм державного управління має включати в систему такі принципи його формування: правовий, соціально-економічний, організаційний, методологічний і методичний.

У табл. 1 подано зіставлення думок авторів щодо визначення державної регіональної політики, її механізму та принципів.

Базовим нормативно-правовим документом України, який формує стратегічні завдання та напрями підтримки держави регіонів на період до 2020 року, є Постанова КМУ «Про затвердження

Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року». Результати реалізації стратегії визначаються шляхом проведення моніторингу виконання угод щодо регіонального розвитку, програм подолання депресивності окремих територій, інших заходів центральних і місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування.

Наближення до завершення терміну реалізації Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року змусило державні органи самоврядування розробити нову стратегію.

Державна стратегія регіонального розвитку (ДСРР) на період до 2020 року спрямована насамперед на розроблення заходів та інструментів, метою яких є не тільки безпосереднє розв'язання соціальних проблем, а й підвищення економічного потенціалу територій, збільшення продуктивності їхньої економіки, прибутковості місцевого бізнесу та зростання рівня доходів населення.

Ситуація, що є сьогодні в Україні, потребує перегляду державної регіональної політики, адже диспропорції в соціальному та економічному розвитку регіонів досягли максимальних значень і супроводжуються низьким розвитком інвестиційно-інноваційної діяльності та зниженням конкурентоспроможності більшості регіонів.

У табл. 2 відображено пріоритети державної регіональної політики стратегій до 2015 і до 2020 років.

З таблиці 2 видно, що стратегії мають певні відмінності, але обидві мають у пріоритетах підвищення конкурентоспроможності регіонів. На нашу думку, саме воно сьогодні може бути засобом, який дасть змогу стабілізувати міжрегіональні диспропорції, що зростають.

Швидке реагування на виклики соціально-економічного розвитку та подолання потенційних загроз є необхідною умовою створення нових можливостей для розвитку регіонів України та підвищення життєвих стандартів. Згідно з ДСРР, між сучасними викликами регіональної політики України є причинно-наслідковий зв'язок. Проблеми конкурентоспроможності напряму пов'язані з проблемами розвитку територій, а це викликано тим, що є проблеми управління. Нижче наведено деякі з них:

- стрімке відставання в економічному розвитку від держав-сусідів пов'язане з тим, що є така проблема, як зростання диспропорцій за основними показниками, що викликано недосконалою системою управління регіональним розвитком;

- проблема економічної дезінтеграції загальноукраїнського ринку та залежність регіональних ринків від експорту є наслідком значної територіальної асиметрії за показниками якості життя населення, причиною якої є надмірна централізація управління;

Зіставлення думок авторів щодо визначення державної регіональної політики, її механізм та принципи

Автори	Визначення	Механізм	Принципи
1	2	3	4
Крайник О.П., Третяк Г.С., Чемерис О.М., та інші автори [4]	Державна регіональна політика повинна забезпечувати баланс між стимулюванням найбільш перспективних територій і запровадженням дієвого механізму для подолання економічної та соціальної нерівності.	Важливим складником механізму є активне регулювання економіки, сприяння розвитку промислових підприємств, активізація їхньої інвестиційно-інноваційної діяльності та випуск сучасної промислової продукції.	<ul style="list-style-type: none"> – пріоритет загальнонаціональних інтересів; – законодавче забезпечення прав і обов'язків суб'єктів регіональної політики; – поєднання інтересів; – врахування особливостей регіонів; – об'єктивність; – збалансування критеріїв соціальної справедливості; – партнерство;
Гончаров В. М., Трухіна О. А., Зінченко А. М., та інші автори [3]	Державне регулювання регіонального розвитку – це створення центральними органами державної влади умов, пріоритетів та обмежень регіонального розвитку загалом та конкретних регіонів.	Під механізмом слід розуміти сукупність системних елементів, тісно взаємопов'язаних між собою, під час дії на один або кілька з яких починається певне функціонування або зміна інших елементів системи, що викликають, у свою чергу, необхідні процеси в об'єктах управління.	<ul style="list-style-type: none"> – збалансоване поєднання централізації та децентралізації; – ресурсне забезпечення закріпленої компетенції; – наукова обґрунтованість; – інноваційність; – стратегічність;
Куліш І.М. [6]	Державна регіональна політика є невід'ємним складником загальної політики держави.	За основу взято, механізм В. Степанова, економічний механізм державного управління розвитком регіону у ринкових умовах.	<ul style="list-style-type: none"> – пріоритет загальнонаціональних інтересів; – законодавче забезпечення прав і обов'язків суб'єктів регіональної політики; – поєднання інтересів; – врахування особливостей регіонів; – об'єктивність; – збалансування критеріїв соціальної справедливості; – партнерство;
Степаненко С.В. [2]	Регіональна економічна політика – складник державної економічної політики, сукупність організаційно-правових та економічних заходів, здійснюваних державою у сфері регіонального розвитку.	Для того щоб розробити ефективний механізм регулювання процесів економічного розвитку регіонів, потрібно точно визначити депресивні території, які вимагають пріоритетної державної підтримки.	<ul style="list-style-type: none"> – логічність; – об'єктивність; – своєчасність; – пропорційність; – доцільність; – взаємопов'язаність; – гуманність; – визначеність;
Ковальчук В. Г. [7]	Державне регулювання регіонального розвитку можна представити як цілеспрямовану діяльність держави, що реалізується за допомогою відповідних законодавчих і виконавчих органів, які за посередництвом системи механізмів, методів та інструментів управління забезпечують досягнення поставленої мети і вирішення низки соціально-економічних завдань, які є нагальними для окремого регіону.	Система регіонального управління формує дієвий механізм управління, спираючись на використання цілої низки елементів: цілей, завдань, принципів, функцій, організаційних структур, ресурсів, методів, технологій, інструментів управління. Механізм управління не може існувати без цих елементів.	<ul style="list-style-type: none"> – збалансоване поєднання централізації та децентралізації; – наукова обґрунтованість; – стратегічність; – інноваційність; – державно-приватне партнерство та співпраця; – мобільність та адаптованість; – субсидіарність; – ресурсне забезпечення закріпленої компетенції; – узгодженість всіх елементів системи регіонального управління; – раціоналізація структури регіонального управління; – використання верифікованої та достовірної інформації;

1	2	3	4
Ляшевська О. І. [1]	Державне регулювання структури економіки регіону – це цілеспрямований та комплексний вплив держави на окремі складники економіки регіону з метою забезпечення сталого розвитку окремих територіальних утворень з урахуванням особливостей і спрямованості розвитку національної та світової економіки.	Під механізмом державного регулювання структури економіки регіону розуміють комплекс заходів, методів і норм, які спрямовані на оптимізацію структури економіки регіону, на підвищення її ефективності та забезпечення більш високого якісного рівня соціально-економічного розвитку регіону.	Сталий розвиток України базується на таких принципах: – залучення всіх верств населення країни до досягнення цілей сталого розвитку; – участь громадян в обговоренні проектів законодавчих актів; – здійснення заходів щодо екологізації господарської діяльності; – відповідальність держави за погіршення стану навколишнього природного середовища;
Коротич О.Б. [10]	Державне регіональне управління – державне управління регіональним розвитком, яке здійснюється у певній країні, або регіональне управління, що здійснюється державними органами влади в інтересах держави та народу цієї держави.	Механізми державного управління – механізми управління, які дають змогу цілісно подати систему державного управління, та процеси, що дають змогу здійснювати державно-управлінський вплив на соціально-економічний територіальний комплекс держави.	– вирівнювання ступеня розвитку внутрішніх територій; – стимулювання зусиль регіонів щодо забезпечення власного розвитку; – орієнтація на досягнення стратегічних цілей; – законність; – справедливість; – відповідальність держави та керівників державних органів влади за вплив на регіональний розвиток країни та ситуацію у регіонах;
Домбровська С.М., Помаза- Пономаренко А.Л., Лукиша Р.Т. [8]	Державне управління – дієве, а головне, виважене управління державою розвитком регіонів, активізація роботи їх місцевих самоврядних органів і класичних державних інституцій.	Запропоновано комплексний інституціональний механізм державної політики соціально-економічного розвитку регіонів в умовах ризиків, який формують засади ризик-менеджменту та засоби правового, економічного, організаційного й інформаційного механізмів.	– законність; – співробітництво; – відкритість; – субсидіарність; – сталий розвиток;
Райнін І.Л. [9]	Державна регіональна політика – досить складне явище, що охоплює всі сфери життєдіяльності регіонів й забезпечує сталий розвиток у всіх його аспектах, як то соціальний, гуманітарний, політичний тощо. Державна регіональна політика має бути спрямована на створення та забезпечення всіх умов для розвитку регіонів, у тому числі і для самостійного повноцінного розв'язання значної кількості регіональних проблем.	Правовий механізм управління регіоном у сфері земельних відносин та надкористування об'єднує групу інструментів прямого впливу на суспільні відносини щодо володіння, розпорядження, використання, охорони і відтворення земельних ресурсів та надр, а саме: нормативно-правові, інституціональні, адміністративно-контролюючі, дозвільні.	Принципи регіонального публічного управління: – загальні принципи, що притаманні всім органам публічної адміністрації; – спеціальні принципи, що притаманні саме регіональним органам публічної адміністрації; – особливі принципи, які визначають особливості управління окремими сферами суспільного розвитку.

– відсутність прозорої та ефективної системи фінансування регіонального розвитку породжена такою проблемою, як відсутність достатньої кількості фінансово-економічних ресурсів, причиною цього є відсутність взаємозв'язку між центром, регіоном та територіальною громадою;

– висока енергоємність регіональних економік тісно пов'язана з такою проблемою, як погіршення екологічної ситуації в регіонах, причиною чого стала незавершена адміністративна реформа з нестабільною інституційною структурою у сфері регіональної політики;

Пріоритети державної регіональної політики

Стратегічні завдання, визначені у Державній стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року	Цілі державної регіональної політики, визначені у Державній стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року
<ul style="list-style-type: none"> – підвищення конкурентоспроможності регіонів та зміцнення їх ресурсного потенціалу; – забезпечення розвитку людських ресурсів; – розвиток міжрегіонального співробітництва; – створення інституціональних умов для регіонального розвитку. 	<ul style="list-style-type: none"> – підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів; – територіальна соціально-економічна інтеграція і просторовий розвиток; – ефективне державне управління у сфері регіонального розвитку.

Джерело: Державна стратегія регіонального розвитку в період до 2020 року [11]

– неврахування потреб окремих міст і районів під час розроблення програм розвитку регіону привело до нереформованості сектору житлово-комунального господарства, що привело до періодичної зміни центрального органу виконавчої влади, який є відповідальним за формування та забезпечення реалізації державної регіональної політики;

– такі проблеми, як недостатній розвиток підприємницького середовища та низький рівень використання потенціалу міжрегіонального та транскордонного співробітництва, є наслідком відсутності довгострокової стратегії розвитку України, яка б мала стати підґрунтям реалізації ДСРР;

– посилення міграційних процесів працездатного населення пов'язано з такою проблемою, як неефективність політики стимулювання розвитку підприємництва, відсутність стимулів для легалізації доходів населення та тіньової зайнятості, що приводить до нестачі кваліфікованих кадрів.

Регіональні диспропорції посилюють та створюють безліч проблем. Перед державою з кожним роком постають все нові виклики та загрози, які впливатимуть як на регіональний розвиток, так і на розвиток держави загалом. На нашу думку, державна регіональна політика повинна впроваджувати більш дієві заходи для стабілізації соціально-економічного розвитку та більше уваги приділяти проблемам управління регіональним розвитком.

На сучасному етапі Україна та її регіони мають перед собою нові виклики, що вимагають насамперед визначення цілей державної регіональної політики та значних змін у стратегічному баченні регіонального розвитку України.

Розвиток регіонів України зіткнувся з низкою об'єктивних і суб'єктивних чинників, що зумовили його розбалансований та диспропорційний характер. Причиною цього стала невизначеність стратегічних пріоритетів регіонального розвитку у кризовий та посткризовий періоди, неготовність регіонів до неухильно зростаючого конкурентного тиску на внутрішньому та зовнішніх ринках.

До нових засад, на яких базується процес формування та реалізації державної регіональної політики, у ДСРР-2020 належать [11]:

– запровадження постійної системи моніторингу, аналізу та оцінки екзогенних та ендегенних чинників впливу на регіональний розвиток;

– формування регіональної політики, що поширюється на всі регіони;

– запровадження механізму сильної та гнучкої координації всіх суб'єктів регіональної політики в процесі її формування та реалізації;

– створення чіткої функціональної структури центральних та місцевих органів виконавчої влади, спроможної забезпечити державне регулювання регіонального розвитку на всіх територіальних рівнях, координацію багаторівневого управління за участі органів місцевого самоврядування, бізнесу, недержавних організацій та населення;

– підготовка кваліфікованих та професійних кадрів у відповідних центральних та місцевих органах виконавчої влади, які мають знання та навички щодо розроблення та реалізації проектів регіонального розвитку, створення системи управління різними структурами в контексті координації їхньої діяльності під час формування та реалізації регіональної політики.

– забезпечення фінансової спроможності органів виконавчої влади, відповідальних за реалізацію державної регіональної політики, законності та відповідальності під час здійснення спільних з органами місцевого самоврядування дій, пов'язаних із регіональним та місцевим розвитком, а також виконання відповідних державних зобов'язань;

– формування механізмів децентрації та децентралізації державних повноважень.

Стратегічною метою регіональної політики є створення умов для динамічного, збалансованого розвитку регіонів України з метою забезпечення соціальної та економічної єдності держави, підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів, активізації економічної діяльності, підвищення рівня добробуту населення, додержання гарантованих державою соціальних та інших стандартів для кожного громадянина незалежно від місця проживання.

Стратегічне бачення розвитку регіонів та країни загалом полягає в розв'язанні наявних проблем на основі використання внутрішніх та зовнішніх

Зв'язок між різними індикаторами і стратегічними цілями в ДСРР-2020

Стратегічні цілі	Індикатори результату	Індикатори випуску	Вхідні індикатори
Ефективне державне управління у сфері регіонального розвитку	– збільшення кількості центрів економічного зростання на регіональному рівні – ефективне використання потенціалу територіальної спеціалізації в економічному розвитку. – кількість проектів, що фінансуються за рахунок коштів ДФРР	– підвищення рівня доступу населення насамперед віддалених та малозаселених територій до основних адміністративних та інших послуг; – 100 % фінансування ДФРР	– підвищення рівня якості надання послуг з обслуговування громадським транспортом – створення міжрегіональних та внутрішньо–регіональних інформаційних і комунікативних мереж – виділення коштів для ДФРР

Джерело: Державна стратегія регіонального розвитку в період до 2020 року [11]

можливостей регіонів та територій і є результатом стратегічного вибору регіональної політики.

Реалізація ДСРР-2020 передбачає запровадження системи моніторингу, на основі якої визначаються індикатори, які поділені на чотири групи. Загальна схема взаємозв'язку цих індикаторів та стратегічних цілей відображена в таблиці 3.

У межах виконання ДСРР-2020 запроваджується моніторинг досягнення фактичними значеннями індикаторів прогнозованих значень, що проводиться кожні півроку. Оцінка досягнення цілей стратегії здійснюється за результатами виконання першого та другого етапів її реалізації. Загалом узгоджена оцінка результативності ДСРР-2020 здійснюється через півтора року після завершення терміну її дії та подається на розгляд Кабінетові Міністрів України, саме порядок проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації ДСРР-2020 визначається Кабінетом Міністрів України.

Державна стратегія регіонального розвитку повинна спиратися на зарубіжний досвід, зокрема європейський досвід розвитку. Основними виконавцями стратегій нашої держави залишаються органи влади, тоді як у європейських країнах розвинена інституція агенцій регіонального розвитку.

Підхід до розроблення такого документу, як правило, є формальним, тобто він виконаний за встановленим типовим шаблоном, без огляду на специфіку, особливості кожного регіону. Аналіз стратегії державного регулювання регіонального розвитку дає можливість чітко визначити основні вимоги під час розроблення стратегій, які полягають в такому:

- під час розроблення і реалізації стратегій необхідною є взаємодія з громадянським суспільством;
- повинна бути максимальна узгодженість з іншими нормативно-правовими документами;
- необхідним є відібрання дійсно важливих цілей, тобто у кожному регіоні треба виділити декілька стратегічних пріоритетів, які будуть чітко сформовані та матимуть важливе значення саме для цього регіону.
- одним із головних чинників, які впливають на реалізацію стратегії, є якість влади, взаємозв'язок

між державними органами і місцевими, оскільки від ефективної роботи місцевої влади залежить реалізація загальнодержавної стратегії розвитку.

Висновки з проведеного дослідження. Проаналізувавши монографії авторів та ДСРР-2020, можна сказати, що запропоновані заходи державного регулювання регіонального розвитку відображають сутність сучасної регіональної проблематики та вказують на спробу створення механізму подолання диспропорцій розвитку регіонів. Водночас вважаємо, що ці заходи є не завжди дієвими, зауважуючи на те, що вони зроблені під шаблон і не працюють як цілісна система реалізації державної регіональної політики. Також неефективним залишається механізм взаємодії держави з регіоном та регіонів між собою. Підсумовуючи, зазначимо, що державній регіональній політиці сьогодні мають бути притаманні такі особливості, як єдність, цілісність та спільність.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Ляшевська О.І. Державне регулювання валового регіонального продукту як чинник сталого розвитку регіону: монографія / О.І. Ляшевська. Харків: «Друкарня Мадрид», 2016. 200 с.
2. Степаненко С. В. Державне регулювання процесів соціально-економічного розвитку в Україні: монографія / С.В. Степаненко. Харків: Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2015. 300 с.
3. Формування державної стратегії управління регіональним розвитком в контексті євроінтеграції України: суть, проблеми та шляхи вдосконалення: монографія / В.М. Гончаров, О.А. Трухіна, А.М. Зінченко, А.Є. Пожидаєв, С.В. Захаров, Д.О. Квітковський. Луганськ: Вид-во «Ноулідж», 2012. 176 с.
4. Соціально-економічний розвиток регіону: механізми державного впливу: монографія / кер. авт. кол. д.е.н., доц. О.П. Крайник; Г.С. Третяк, О.М. Чемерис, І.І. Козак. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2011. 232 с.
5. Бабінова О.О. Державна регіональна політика і регіональний розвиток: сучасні реалії України та європейський досвід. Київ: Фенікс, 2011. 268 с.
6. Куліш І.М. Державне управління регіональним розвитком України в контексті європейської інтеграції: монографія / І.М. Куліш. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2011. 252 с.

7. Ковальчук В.Г. Державне управління соціально-економічним розвитком регіону: монографія / В.Г. Ковальчук. Харків, Золоті сторінки, 2013. 296 с.

8. Домбровська С.М. Інституціональна державна політика соціально-економічного розвитку регіонів України в умовах ризиків : монографія / С.М. Домбровська, А.Л. Помаза-Пономаренко, Р.Т. Лукиша. Х.: НУЦЗУ, 2018. 216 с.

9. Райнін І.Л. Адміністративно-правове регулювання управління розвитком регіону: монографія / І.Л. Райнін. Харків: Золота миля, 2016. 616 с.

10. Коротич О.Б. Державне управління регіональним розвитком України: монографія / О.Б. Коротич. Харків: Вид-во ХарРі НАДУ «Магістр», 2006. 220 с.

11. Державна стратегія регіонального розвитку в період до 2020 року. URL: www.rv.gov.ua/sites/new/data/upload/files/1/proj.doc